

О. С. Чашечникова

доктор педагогічних наук, професор кафедри математики,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка, м. Суми
chash-olga@yandex.ru

РОЛЬ НАСТУПНОСТІ ТА СПАДКОЄМНОСТІ У СТВОРЕННІ ТВОРЧОГО СЕРЕДОВИЩА В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ

Розвинене творче мислення учнів сприяє підвищенню успішності навчання математики, натомість формування якісної системи знань і вмінь із математики має бути підпорядковано меті формування та розвитку творчого мислення учня. Творчість у навчанні математики як обов'язковий компонент передбачає збагачення інтелектуальної бази, її вдосконалення, що не зменшує прагнення до пізнання, а стає стимулом до творчості. Наші дослідження [2] свідчать: *ефект від доцільно організованого навчання математики – розвиток творчого мислення – є відтермінованим його результатом*, результатом не короткочасним, а надбанням на все життя, що спрацьовує не лише у навчально-пізнавальній діяльності з математики. Отже, необхідно максимально використовувати можливості навчання математики для розвитку творчого мислення учнів незалежно від обраного ними профілю навчання, а студентів – незалежно від обраного ними фаху: спроможність творчо підходити до виконання завдань, вироблена в ході однієї спеціальної діяльності, застосовуються для розв'язування творчих завдань в іншій діяльності. Нами визначено [2]: *навчально-пізнавальна діяльність з математики, що спрямована на розвиток творчої особистості учня, насамперед має формувати готовність до творчості* (високий рівень сформованості інтелектуальної бази з предмета, комплексу відповідних здібностей (як загальних, так і спеціальних), сформованість якостей особистості, які сприяють творчій діяльності).

Як у навчанні учнів, так і у навчанні студентів доцільно доповнити систему дидактичних принципів принципом установки на надзавдання та принципом максимальної опори на їхні актуальні надбання у інтелектуальній і творчій сферах.

Необхідність створення умов як для розкриття творчого потенціалу всіх учнів, так і для забезпечення належного рівня їхньої математичної культури обґрунтовує те, що система формування й розвитку творчого мислення учнів в ході навчання математики має включати рівноправні та взаємопов'язані компоненти: методичну систему формування якісної інтелектуальної бази учня й систему створення творчого середовища у процесі навчання. Отже, підготовка майбутнього вчителя має враховувати як необхідність створення творчого середовища в ході навчання студентів (творчу особистість може виховати саме творча особистість), так і формування їх готовності до створення творчого середовища у процесі навчання математики майбутніх учнів.

Для оптимального використання можливостей розвитку творчого мислення учнів в умовах масової школи необхідно застосовувати не лише спеціально організовані заходи щодо розвитку творчого мислення школярів, але й усі ресурси так званого «звичайного» навчального процесу.

Цілеспрямованості дій вчителя математики з організації та супроводу навчально-пізнавальної творчої діяльності учнів сприяє визначення критеріїв оцінювання ефективності вивчення конкретних тем із математики з позиції розвитку творчого мислення учнів, а отже - більш чітке визначення розвиваючих цілей і завдань кожного конкретного уроку, доцільний вибір виду уроку даного типу, продуманість його ефективної структури, визначення системи методів і засобів навчання, добір доцільних систем завдань.

З метою формування і розвитку творчого мислення учнів доцільно дотримуватись адаптованої системи основних принципів навчання математики: наступності і неперервності освіти; гнучкості та випереджального характеру освіти; доступності та гуманності; поєднання масовості освіти із збереженням її високої якості; об'єктивності; поєднання рівневої диференціації освіти із збереженням високого рівня науковості та профільної диференціації навчання із всебічним задоволенням різноманітних уподобань школярів; особистісної спрямованості; цілеспрямованості підготовки особи до самоосвіти у процесі навчання математики; особистої відповідальності вчителя математики та учня; ергономічності, здоров'язбереження.

Аналіз сучасних досліджень свідчить, що окреслена раніше система принципів навчання постійно оновлюється, зокрема поступово у цю систему входить принцип екологічності (конкретизовано П. В. Лушиним [1]). Принцип екологічності навчання спрямовує на побудову навчально-пізнавального процесу таким чином, щоб акценти з регламентованості та обмеженості навчання переносилися на розширення можливостей як тих, хто навчає, так і тих, хто навчається. А отже, важливим є сприяння створенню творчого середовища в ході післядипломної освіти вчителів математики, в умовах реального навчально-виховного процесу у школі (творчі групи вчителів, що працюють неформально, діяльність яких не є зарегламентованою зовні).

Отже, наступність у розвитку творчого мислення учнів (школярів, студентів) в процесі навчання математики передбачає й створення творчого середовища у ході навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах, особливо – в ході навчання майбутніх вчителів (викладачів) математики, підтримка тих, хто працює творчо, зокрема, через зменшення вимог до обов'язкових перемог учнів у олімпіадах без врахування об'єктивних умов, пролонговане спостереження за результативністю їх діяльності.

Література

1. Лушин П. В. Личностные изменения как процесс: теория и практика / П. В. Лушин. – О. : Аспект, 2005. – 334 с.
2. Чашечникова О.С. Теоретико-методичні основи формування і розвитку творчого мислення учнів в умовах диференційованого навчання математики / О. С. Чашечникова : Дис. ... докт. пед. наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (математика). – Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка. – Суми, 2011. – 558 с.

Анотація. Чашечникова О. С. Роль наступності та спадкоємності в створенні творчого середовища у процесі навчання математики. Розглянуті особливості реалізації принципу послідовності та спадкоємності при створенні творчого середовища в процесі навчання математики. Розглянуто особливості реалізації принципу наступності при створенні творчого середовища у процесі навчання математики.

Ключові слова: навчання математики, творче середовище.

Аннотация. Чашечникова О. С. Роль последовательности и преемственности в создании творческой среды в процессе обучения математике. Рассмотрены особенности реализации

принципа последовательности и преемственности при создании творческой среды в процессе обучения математике.

Ключевые слова: обучение математике, творческая среда.

Summary. Chashechnikova O. Role of sequence and succession in creation of creative environment in the process of educating to mathematics. The features of realization of principle of sequence and succession are considered at creation of creative environment in the process of educating to mathematics.

Keywords: educating to mathematics, creative environment.